

waarin Toorop een overgang zocht tusschen de schilderwijze der Parijsche neo-impressionisten en een nieuwe uiting, waarvan het resultaat bereikt moet worden door grootere zuiverheid der complementaire kleuren, door een grootere fijnheid van toon in dezen, waardoor de factuur onzichtbaar moet worden, en uitsluitend tot een harmonisch resultaat leiden. Over die tentoonstelling schreef Johan de Meester een uitgebreid en karakteristiek artikel in de „N. Rotterdamsche Courant.”

Dat Toorop dit streven bereikt door middel van zijn fijn georganiseerde waarnemings-vermogen blijkt uit het feit dat, toen hij met verschillende schilderijen waarin het streven uitgesproken is, op een latere tentoonstelling der XX veel succes oogstte, zijn Fransche en Belgische collega's hem vroegen welke kleuren (verven) hij gebruikte, en zij zeer verbaasd waren te vernemen dat het dezelfde waren als de hunne, vervaardigd door Jean Blocx.

Tegelijkertijd dat Toorop zich in deze studies verdiepte ontwikkelde hij ook de symbolieke richting van zijn kunst, reeds geboren in de *Orgelklanken* en *Melancholie*, die met *Broek in Waterland* op de Utrechtsche keuze-tentoonstelling in '91 zeer besproken werden en door Jan Veth superbe beschreven. Deze richting uit zich later meer geaccentueerd in de *Tuin der Weeën* (coll. van Eelde, Utrecht) en *Rôdeurs* (Dr. F. van Eeden), en wat later, in de *Fonge generatie*, geëindigd in Februari van '92. Ook tot deze periode behoort *Hel en Twijfel* (coll. Ary Prins).

In Katwijk begon „niet alleen zijn zoeken naar de expressie van de kleur, hoe door middel van contrasteerende kleuren verschillende stemmingen uit te drukken, zóó als hij in de *Fonge generatie* trachtte te doen, maar ook begon hij te zoeken om door verschillende bewegingen van *lijnen* alléén, emotie uit te drukken, voelingen en stemmingen te verkrijgen, om bijvoorbeeld door stille, rustige, kalme lijnen, den indruk van een stille, kalme avond wêer te geven, zooals in *Schemeravond* — of anders door gejaagde en gillende lijnen, de essence van wind, regen en zon te geven, of ook, door middel van droeve en lachende bewegingen van lijnen, die figuren in dezelfde expressie te dragen, waardoor de emotie sterker nog wordt uitgedrukt.”

Dàn gebruikt hij die lijnen „als decoratieve aanvullingen in een werk om het meer tot zijn harmonisch geheel te doen komen, zonder dat de zang der lijnen de expressie en stemming der figuren breekt”, zooals b.v. in zijn meest bekende *Drie Bruiden* en vooral ook in de *Zang der Tijden*, en in de eerste boekband-versiering die in verband met den inhoud in ons land gemaakt werd, van „Het boek van Verbeelding”, van Mevrouw Ahn—de Jong; deze echter is als boekband-versiering nog niet zuiver decoratief opgevoerd, en moet dus meer opgevat worden als een lijnen-teekening met figuren.

Van zulk een overgangsvorm is ook de teekening *Illusion*, (eigendom van de Prinses Louis Ferdinand van Beijeren, geb. Marie della Paz, infante van Spanje).

In 1892 had te Amsterdam de eerste Keuze-tentoonstelling plaats die in ons land werd georganiseerd. Hier exposeerde Toorop de *Fonge generatie*,